

Latvijas iedzīvotāju attieksme pret veselību un izglītības līmenis kā uztura paradumus ietekmējošie faktori

Kristīne Šica, Anita Villeruša

Rīgas Stradiņa universitāte, Sabiedrības veselības un epidemioloģijas katedra, Latvija

Ievads. Pēc FINBALT monitoringa, veselību ietekmējošo paradumu un ar to saistīto faktoru pētījuma datiem ir atrasta izglītības līmeņa saistība ar uztura paradumiem. Savukārt ir zināms, ka cilvēkiem ar atšķirīgu izglītības līmeni ir atšķirīga attieksme pret veselību un rūpes par tās saglabāšanu. Līdz ar to attieksmei pret veselību ir nozīmīga sakarība ar uztura paradumu izvēli.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Noskaidrot Latvijas iedzīvotāju uztura paradumus saistībā ar attieksmi pret veselību un izglītības līmeni. Datu apstrādei un analīzei izmantoti FINBALT veselības monitoringa 2006. gada Latvijas iedzīvotāju veselību ietekmējošo paradumu pētījuma aptaujas dati par 1584 respondentiem vecumā no 15 līdz 64 gadiem. Pamatojoties uz kontroles lokusa teoriju, pētījumā tiek salīdzināti uztura paradumi divās respondentu grupās. Respondentus ar internālo kontroles lokusu raksturo uzskats, ka veselība ir atkarīga no iekšējiem, ar personību saistītiem faktoriem, un respondentus ar eksternālo kontroles lokusu – uzskats, ka veselība ir atkarīga no ārējiem, ar personību nesaistītiem apstākļiem. Izmantojot daudzfaktoru analīzi, noteikta uztura paradumu saistība ar attieksmi pret veselību, izglītības līmeni, dzimumu, vecumu un uztura paradumu maiņu.

Rezultāti. Sievietēm ir veselīgāki piena un taukvielu lietošanas paradumi nekā vīriešiem. Respondentu vecums atšķirīgi ietekmē uztura izvēli. Savukārt respondentiem ar augstāku izglītības līmeni ir veselīgāki uztura paradumi. Starp respondentiem ar atšķirīgu attieksmi pret veselību un uztura paradumiem, pēc nesamērotām izredžu attiecībām, ir novērotas statistiski ticamas atšķirības ($p > 0,05$) taukvielu izmantošanā mājas ēdienu pagatavošanai (1,4 (95% TI = 1,0–2,1)) un piena ar atšķirīgu tauku procentu lietošanā uzturā (1,3 (95% TI = 1,3–1,7)). Internāļiem ir veselīgāki uztura paradumi nekā eksternāļiem. Respondentiem ar augstāku izglītības līmeni, pēc samērotām izredžu attiecībām ar pārējiem faktoriem, ir 1,7 (95% TI = 1,2–2,4) reizes lielākas izredzes izvēlēties veselīgus piena lietošanas paradumus un 2,7 (95% TI = 1,5–4,7) reizes lielākas izredzes izvēlēties veselīgus taukvielu lietošanas paradumus mājas ēdienu pagatavošanai, nekā respondentiem ar zemāku izglītības līmeni.

Secinājumi. Izglītības līmenim un respondentu attieksmei pret veselību ir būtiska nozīme uztura paradumu izvēlē. Cilvēki, kuri uzskata, ka viņu veselība ir atkarīga no paša centieniem to saglabāt, ir tendēti izvēlēties veselīgākus uztura paradumus.